

УДК 343.1

DOI: 10.26565/2075-1834-2019-28-18

СЕКУНДАРНІ ПОЛОЖЕННЯ КОНСЕНСУАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Слінько Д. С.,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінально-правових дисциплін
юридичного факультету
Харківського національного університету
імені В. Н. Каразіна,
м. Харків, 61022, майдан Свободи 4,
e-mail: d.s.slinko@karazin.ua
orcid: <http://orcid.org/0000-0001-7793-3667>

АНОТАЦІЯ: у статті розглядається положення цивільного права та консенсусу у кримінальному процесі по нетяжких злочинах. Визначена сутність консенсуального провадження в кримінальному процесі, розкрита його процесуальна форма, яка включає в себе угоду сторін і підстави для закриття кримінального провадження як на стадії досудового розслідування так і судового провадження. Розглядаючи розподіл права на публічне та приватне, виходячи з консенсуальних положень кримінального процесу треба вказати, що вони мають різні субстанції та поділяються за різними класифікаційними ознаками.

Виходячи із загальних та теоретичних положень кримінального процесу, консенсуальних розробок зазначеної роботи, ми можемо визначити, що публічне та приватне право має два напрямки, які включають до себе теорію інтересу та теорію захисту приватних інтересів. В даному випадку ми можемо говорити про матеріальні та формальні ознаки теоретичних модифікацій, а саме виходити із змісту регулюючих відносин, які повинні будуватися на матеріальних критеріях. Тобто якщо норми публічного права регулюють інтереси особи, то вони будуються на матеріальній теорії. Як вони регулюють та що вони регулюють, ми відносимо до правових норм.

Висновок полягає в тому, що відносно від побудови правовідносин між суб'єктами процесу, це питання можна викласти виходячи із змісту суб'єктивного права. Кримінальний процес має повноваження на втручання норм публічного права у приватні інтереси особи, якщо це передбачено кримінальним законом. Вважаємо, що кримінально-процесуальний закон повинен прийняти заходи щодо обмеження втручання публічного права у приватні інтереси.

На підставі аналізу цивільно-процесуального законодавства надані рекомендації щодо складання угоди у кримінальному процесі в процесуальній формі про відшкодування матеріальних збитків.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: приватні інтереси, публічне право, консенсуальне провадження, компенсація матеріальної шкоди, секундарні права, інститут угод, нетяжкі злочини.

СЕКУНДАРНЫЕ ПОЛОЖЕНИЯ КОНСЕНСУАЛЬНОГО ПРОИЗВОДСТВА

Слинько Д. С.,

кандидат юридических наук, доцент,
доцент кафедры уголовно-правовых дисциплин
юридического факультета
Харьковского национального университета
имени В. Н. Каразина,
г. Харьков, 61022, площадь Свободы, 4,
e-mail: d.s.slinko@karazin.ua
orcid: <http://orcid.org/0000-0001-7793-3667>

АННОТАЦИЯ: в статье рассматривается положение гражданского права и консенсуса в уголовном процессе по нетяжким преступлениям. Определена сущность консенсуального производства в уголовном процессе, раскрыта его процессуальная форма, которая включает в себя соглашение сторон и основания для закрытия уголовного производства, как на стадии досудебного расследования, так и судебного производства. Рассматривая деление права на публичное и частное, исходя из консенсуальных положений уголовного процесса надо указать, что они имеют разные субстанции и делятся по различным классификационным признакам.

Исходя из общих и теоретических положений уголовного процесса, консенсуальным разработок указанной работы, мы можем определить, что публичное и частное право имеет два направления, которые включают в себя теорию интереса и теории защиты частных интересов. В данном случае мы можем говорить о материальных и формальных признаках теоретических модификаций, а именно исходить из содержания регулируемых отношений, которые должны строиться на материальных условиях. То есть если нормы публичного права регулируют интересы лица, то они строятся на материальной теории. Как они регулируют и что они регулируют, мы относим к правовым нормам.

Вывод заключается в том, что в отношении от построения правоотношений между субъектами процесса, этот вопрос можно выложить исходя из содержания субъективного права. Уголовный процесс имеет полномочия на вмешательство норм публичного права в частные интересы лица, если это предусмотрено уголовным законом.

Считаем, что уголовно-процессуальный закон должен принять меры по ограничению вмешательства публичного права в частные интересы.

На основании анализа гражданско-процессуального законодательства даны рекомендации по составлению соглашения в уголовном процессе в процессуальной форме о возмещении материального ущерба.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: частные интересы, публичное право, консенсуальное производство, компенсация материального ущерба, вторичные права, институт соглашений, неотяжкие преступления.

SEKUNDARNI POSITION OF CONSENSUAL PROCEEDINGS

Slinko Dmitry,

PhD, Associate Professor,
Associate Professor of the Criminal Law Disciplines
Faculty of Law
V. N. Karazin Kharkiv National University
e-mail: d.s.slinko@karazin.ua
orcid: <http://orcid.org/0000-0001-7793-3667>

ANNOTATION: the article discusses the situation of civil law and consensus in the criminal process for not serious crimes. The essence of consensual proceedings in the criminal process is determined, its procedural form is disclosed, which includes the agreement of the parties and the grounds for closing the criminal proceedings both at the stage of pre-trial investigation and court proceedings. Considering the division of the right to public and private, on the basis of the consensual provisions of the criminal process, it is necessary to indicate that they have different substances and are divided according to different classification criteria.

Based on the general and theoretical provisions of the criminal process, the consensual developments of this work, we can determine that public and private law has two directions, which include the theory of interest and the theory of protection of private interests. In this case, we can talk about the material and formal signs of theoretical modifications, namely, to proceed from the content of regulated relations, which should be based on material conditions. That is, if the norms of public law regulate the interests of a person, then they are built on the material theory. How they regulate and what they regulate, we attribute to the legal norms.

The conclusion is that in relation to the construction of legal relations between the subjects of the process, this question can be put on the basis of the content of the subjective right. The criminal process has the authority to interfere with the norms of public law in the private interests of the person, if provided for by criminal law. We believe that the criminal procedure law should take measures to limit the interference of public law in private interests.

Based on the analysis of civil procedural legislation, recommendations were given on drafting an agreement in the criminal procedure in the procedural form on compensation for material damage.

KEY WORDS: private interests, public law, consensual proceedings, compensation for material damage, secondary rights, institution of agreements, minor crimes.

Загальним положенням врегулювання колізії інтересів однієї сторони або окремого суб'єкта процесу є правові норми. Вони займають різні місця у системі правових засобів, які регламентують правові відносини. Правові норми постійно вдосконалюються, їх зміст ускладнюється виходячи із сфери дії та побудови нових положень правової системи держави та права. Кожна правова норма використовується для реалізації приватних або публічних інтересів. З цих позицій є підрозділ приватних та громадських інтересів, як вони визначені у римському праві. Класичний період розвитку римського права визначав сукупність правових норм як рівне правове становище громадян у суспільстві. У зазначений час правові норми були цивільними. Цивільне право відстоювало приватні інтереси людини та громадянина у суспільстві. Цивільне право включало не тільки приватні, але і публічні інтереси, які були визначені як тотожні. Приватний інтерес був протилежний публічному. Основні положення римського права визначали критерії, за якими цивільне право поділялося на приватний та публічний інтерес. Ці критерії були визначені:

- приватний або публічний інтерес відноситься не до самого права, а до процесу його визначення;
- різні наукові та практичні підходи щодо визначення приватного та публічного права;
- невтручання публічного права у приватні інтереси;

– поняття приватного та публічного права у римському праві не було визначено точно, виходячи з економічних та політичних обставин, а це сьогодні призводить до різного тлумачення основних положень римського права.

Розглядаючи розподіл права на публічне та приватне, виходячи з консенсуальних положень кримінального процесу треба вказати, що вони мають різні субстанції та поділяються за різними класифікаційними ознаками.

Виходячи із загальних та теоретичних положень кримінального процесу, консенсуальних розробок зазначеної роботи, ми можемо визначити, що публічне та приватне право має два напрямки, які включають до себе теорію інтересу та теорію захисту приватних інтересів. В даному випадку ми можемо говорити про матеріальні та формальні ознаки теоретичних модифікацій, а саме виходити із змісту регулюючих відносин, які повинні будуватися на матеріальних критеріях. Тобто якщо норми публічного

права регулюють інтереси особи, то вони будуються на матеріальній теорії. Як вони регулюють та що вони регулюють, ми відносимо до правових норм.

Висновок полягає в тому, що відносно від побудови правовідносин між суб'єктами процесу, це питання можна викласти виходячи із змісту суб'єктивного права.

Прикладом цього ми можемо навести випадок, коли постраждала особа має матеріальну шкоду, але сама вирішує, буде вона вимагати її отримання, чи ні. У даному випадку приватні інтереси повинні бути враховані у публічних положеннях процесу. Якщо постраждалий не наполягає на відшкодуванні, то публічні інтереси не повинні входити у протиріччя з приватними.

Проаналізував 200 матеріалів кримінальних проваджень, які склалися на підставі ДТП, було встановлено, що пригода мала місце, але постраждала особа не наполягала на відшкодуванні матеріальної шкоди під час перевірки матеріалу, тому що на місці події всі матеріальні збитки були застережені, і учасники ДТП не викликали органи поліції, але виїзд мав місце за телефонним викликом очевидців події [13].

У кримінальному процесі, як і в цивільному праві, основні положення консенсуального провадження полягають в розгляді інтересів сторін.

Інтерес у цивільному праві поділяється на можливий інтерес, який отримує суб'єкт під час обмеження матеріальних цінностей, та інтерес комплексу його цінностей, які він має.

Пропонується скласти модель інтересів, які виникають у кримінальному процесі у разі використання цивільно-правових відносин.

Класифікація визначена наступним чином:

- інтерес, який визначається в переконанні отримання матеріального збитку під час скоєння злочину;
- інтерес когнітивних цінностей, а саме основних критеріїв загальних соціальних теорій, які виходять з переконання або моменту переконання отримання матеріальної шкоди та її повернення;
- інтерес об'єднує соціальні та матеріальні цінності.

Розглядаючи матеріальні інтереси у кримінальному процесі, треба сказати, що, як свідчить практика, юристи не можуть визначити математичні розрахунки між потерпілим та особою, яка скоїла злочин. Юрист має право вказати на принципи, якими повинні керуватися сторони у кримінальному процесі, він має право роз'яснити сенс кримінально-правової та процесуальної діяльності, визначити компроміс, який може виникати під час визначення положення щодо особових інтересів у процесі.

У кримінальному процесі зачіпаються інтереси приватних прав та свобод, тим більше, окремі правові інститути прямо мають ціль обмежити права та свободи особи, яка скоїла злочин та здійснити відносно нього міри процесуального примусу. Цей «домоклов меч» є дійсним засобом у разі обмеження процесуальних прав особи, яка скоїла злочин. Слідчий, подаючи клопотання згідно ст. 184 КПК України про запобіжні заходи, та застосовуючи їх через суд в порядку ст. 194 КПК України, має в своїх руках тиск на дії особи, яка скоїла злочин, та вживає заходи щодо відшкодування матеріальної шкоди згідно зі ст. 127-130 КПК України [12].

Кримінальний процес має повноваження на втручання норм публічного права у приватні інтереси особи, якщо це передбачено кримінальним законом.

Вважаємо, що кримінально-процесуальний закон повинен прийняти заходи щодо обмеження втручання публічного права у приватні інтереси.

Прикладом можуть бути обставини, коли договір купівлі та продажу зброї, наркотиків є злочинним, але кримінальне та цивільне право не може заборонити укладення договору, який передбачений цивільним правом. Треба знайти інший підхід вирішення питань, які виникають у кримінальному процесі під час консенсусу при договірних відносинах за не тяжкими злочинами.

Це положення повинно виходити з надзору за діяльністю слідчого з боку прокурора та контролю з боку судді під час дачі санкції на обмеження його конституційних прав.

Цивільне право визначає правоспроможність як здатність мати права та нести обов'язки. Правоздатність юридичних осіб відрізняється від самої юридичної особи. Окремі юридичні особи мають не тільки загальну, але і спеціальну правоздатність.

В теорії права окремі вчені визначають правоздатність як особливе суб'єктивне право, а саме можливість мати право на права. Ці права визначені як секундарні права.

Ми розглядаємо секундарні права у кримінальному процесі, виходячи з консенсуальних положень, тому що на підставі секундарних прав постраждала сторона має право на прийняття рішення щодо положень приватного права.

Теорію секундарних прав було розроблено Е. Зеккелем та О. Е. Вормс як теорію суб'єктивних прав, яку сучасна німецька юриспруденція визначає як один із видів допоміжних прав. Наступна категорія прав реалізується як одностороння юридична дія, яке змінює правове положення особи на встановлення правовідношення [1-2].

Подальша концепція секундарних прав знайшла свій розвиток у роботах М. М. Агаркова, якій визначив, що у процесі укладання угоди здійснюються зміни у юридичному становищі суб'єктів [3].

Більш детальну розробку суб'єктивних прав склав В. С. Толстой, який запропонував встановити суб'єктивні права як правозмінні, правопричиняючі, або односторонні, які породжують декілька видів [4].

С. С. Алексєєв, розкриваючи підхід В. С. Толстого, вказував, що треба односторонні операції розкривати через механізм правового регулювання. Даний механізм залежить від того, яка дія надає правовідношення в цілому або виконує її частину [5].

Ці висловлювання С. С. Алексєєва дають можливість надати класифікацію суб'єктивних прав [6, с. 98].

По-перше, секундарні права надають можливість для виникнення або припинення правовідносин. Тобто залежно від того, яка дія здійснюється, які наслідки та юридичний факт настає, як виникають правовідношення в цілому, або тільки в окремій частині, ми можемо встановити модель суб'єктивних прав. Якщо суб'єктивне право має цінність для суб'єкта, то секундарне право містить в собі можливість здійснення таких дій.

Механізм правового регулювання при цьому буде позитивним результатом для активного суб'єкта. Подібний ефект досягається шляхом применшення інтересів пасивного суб'єкта, за рахунок вторгнення в його майнову сферу. У даному випадку можливість припинення правовідношення є дії, які пов'язані зі збитками. Ми не можемо розглядати їх з точки зору можливості використання прав пасивного суб'єкта. Виникнення такого правовідношення є результат не тільки виконання обов'язків. Це пасивний результат.

Як висновок треба визначити, що поява власних обов'язків не може визнаватися суб'єктивним правом. Навпаки треба розглядати дані можливості одностороннього здійснення юридичних дій як секундарне право.

Секундарне право слід визначити як можливість використання правових дій, які зобов'язують сторони їх здійснити. Під час виконання прав у однієї сторони виникають конкретні обов'язки. Ці обов'язки мають ознаки, які характеризують права сторін. Ми можемо визначити їх у наступних формах – реалізація прав суб'єкта, припинення права суб'єкта, зміна змісту прав суб'єкта.

Виходячи з указаних критеріїв, вважаємо за необхідне визначити їх як класифікацію секундарних прав.

По-перше, ми можемо визначити дії, які повинен виконати уповноважений суб'єкт на підставі своїх прав та обов'язків, що мають конкретні властивості. Секундарні права в цьому випадку повинні здійснитися під час виконання юридичних дій. По-друге, секундарні права зобов'язують іншу особу на здійснення правових дій відносно себе, припиняють право іншої особи відносно себе, уповноважують суб'єкта здійснити правові дії відносно себе. У даному випадку дії, які спрямовані на виконання наслідків пасивної сторони треба, визначити як критерії секундарних правовідносин. Залежно від виду секундарного права буде здійснений та отриманий конкретний результат.

По-друге, секундарні права треба розглядати у динаміці, а саме зміни, які залежать від конкретних обставин, у яких діє суб'єкт.

Таким чином, правоздатність суб'єкта, який має секундарні права, відрізняється від правоздатності інших суб'єктів. М. М. Агарков визначає це секундарне право як акцепт [3].

Теорія динамічної правоздатності була сприйнята критично у цивільному праві. Головна причина цього те, що вона має допущення існування осіб з нерівними можливостями, при цьому права та обов'язки входять у протиріччя з положеннями Конституції України, згідно з якими всі громадяни мають рівні права та обов'язки. Принцип рівності правоздатності є рівність абстрактних юридичних можливостей мати, здійснювати і припиняти юридичні можливості конкретної властивості, у тому числі ті, які він отримав як секундарні права.

Статистична правоздатність визначається як рівність всіх перед законом та судом, а саме потенційний акцептант або інший суб'єкт, який має права та через конкретні обставини якому надана можливість виконувати свої обов'язки.

Як висновок можна визначити, що секундарні права треба розглядати в об'єктивному, суб'єктивному сенсі, а також як інші прояви альтернативної правоздатності.

Автор розглядає секундарні права як одне з положень консенсуального провадження у кримінальному процесі та порівнює між кримінальний процес та цивільно-правові відносини, які виникають під час досудового провадження.

Згідно зі ст. 286 КПК України встановивши на стадії досудового розслідування підстави для звільнення від кримінальної відповідальності та отримавши згоду підозрюваного на таке звільнення, прокурор складає клопотання про звільнення від кримінальної відповідальності та без проведення досудового розслідування у повному обсязі надсилає його до суду. У даному випадку потерпілий може наполягати на закритті кримінального провадження та висловлювати своє не бажання щодо притягнення винної особи до кримінальної відповідальності у зв'язку з їхнім примиренням. Кримінально процесуальне законодавство побудовано на принципах публічності, але положення даної статті включають до себе принцип змагальності та визначають приватні інтереси у кримінальному процесі.

Принцип публічності має протиріччя з принципом змагальності кримінального процесу, але консенсуальне провадження, яке відстоює інтереси особи, та приватне право надає підстави для визначення напрямку реформування окремих положень процесу.

Ст. 12 КК України визначає класифікацію злочинів та встановлює їх як особливо тяжкі, тяжкі, середньої тяжкості, невеликої тяжкості [14].

Якщо кримінальне законодавство точно встановило градацію злочину, то кримінально-процесуальне право повинно визначити в ст. 284 КПК України положення закриття та розслідування злочинів за їх категоріями [12].

Статут кримінального судочинства Російської федерації встановив розгляд кримінальних справ по їх тяжкості. Нетяжкі злочини розглядалися мировим суддею, який мав право закриття кримінального провадження, якщо тяжких наслідків не настало.

Теоретичні положення та практика кримінального процесу західних країн дають можливість звернутися до них та визначити краще, яке дає підстави для реформування окремих положень кримінального процесу, якими передбачити закриття кримінального провадження по нетяжких злочинах слідчими за згодою прокурора. Ці положення треба відобразити у чинному КПК України.

Треба зазначити, що автори чинного КПК України, розробленого комісією з прав людини, встановлюють, що основні положення кримінального процесу повинні будуватися на підставі норм приватного права. Вони пропонують встановити кримінальний процес на підставі правової системи англо-американського типу, коли приватні інтереси мають перевагу над публічними. Аналіз окремих положень проекту КПК дає підстави зробити висновок, що секундарні та консенсуальні основи включені у КПК, тим самим норми приватного права відображають сенс цивільно-правових відносин у кримінальному процесі. Але англосаксонська правова система не може бути встановлена та нормально діяти у КПК України у тому вигляді, як вона є.

По-перше, цивільне право відстоює приватні інтереси, які у кримінальному процесі виникають по нетяжких злочинах. По тяжких злочинах кримінальний та процесуальний кодекс встановлює, як і у всьому світі, публічні положення розслідування кримінального провадження.

Прикладом може стати злочини – тероризм, вбивство публічної особи та інше. ФБР США не вживає приватні інтереси особи, якщо вона скоїла злочин проти країни. КПК США здійснює процедуру розслідування, яким забезпечується участь сторін у кримінальному процесі, але на перший план виходять публічні інтереси держави, а не приватні інтереси сторони.

По-друге, розподіл кримінального права на нетяжкі злочини надасть можливість побудувати у кримінальному процесі спрощену процедуру розслідування, скоротити строки слідства та судового розгляду, наблизити застосування міри покарання до початку скоєння злочину.

Прикладом може стати інститут угод у КПК України, якщо суд переконується, що угода може бути затверджена, він ухвалює вирок, яким затверджує угоду і призначає узгоджену сторонами міру покарання, згідно ст. 475 КПК України. Тобто законодавець встановлює консенсуальні та секундарні права у кримінальному процесі. Для виконавця закону важливо, щоб потерпілий отримав матеріальну шкоду як постраждала особа від злочину, а покарання, яке встановлено законом, може не застосовуватися, якщо потерпілий не наполягає на його проголошенні [12].

Аналіз кримінальних справ по нетяжких злочинах та вирок, який був постановлений суддею, свідчить, що у 90% потерпілий не наполягає на постанові вироку, а вважає, що справа може бути завершена або на підставі угод у кримінальному провадженні або в результаті звільнення особи від кримінальної відповідальності, тому що потерпілий отримав компенсацію матеріальної шкоди [13].

Загальний висновок можна визначити таким чином, що слідчий, прокурор, суддя повинні використовувати положення цивільного права та консенсусу у кримінальному процесі по нетяжких злочинах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Зеккель Э. Секундарные права в гражданском праве / Э. Зеккель // Вестн. гражд. права. – 2007. – № 2. – С. 205–252.
2. ВормсА. Вексельные бланки/ Сборник статей по гражданскому и торговому праву. Памяти профессора Габриэля Феликсовича Шершеневича.М., 2005. С. 605.
3. Избранные труды по гражданскому праву: в 2 т. / М. М. Агарков ; МГУ, Каф. гражданского права юридического факультета. — М.: Статут, 2012. — (Классика российской цивилистики): Т. 2: Общее учение об обязательствах и его отдельных видах. — 2012. — 533 с.
4. Толстой В.С. Реализация правоотношений и концепция объекта // Советское государство и право, 1974, №1. С. 122-126.
5. Алексеев Н.С. Очерк развития науки советского уголовного процесса. / Алексеев Н.С., Даев В. Г., Кокарев Л.Д. – Воронеж.: ВГУ. 1980. – 168 с.
6. Алексеев С.С. Теория права. / Алексеев С.С. - М.: Норма. 1995. - 388 с.
7. Захаров Ю. Право требования кредитора в договорах в пользу третьего лица / Ю. Захаров, Ю. Фогельсон // Хоз-во и право. – 2001. – № 10. – С. 22–23.

8. Алексеев А. А. Юридические конструкции – ключевое звено права / А. А. Алексеев // *Гражданск. записки : межвуз. сб. науч. тр.* – М., 2002. – С. 13–14.
9. Сидельников Р. Право на самозащиту как «вторичное право» / Р. Сидельников // *Предпринимство, гос-во и право.* – 2005. – № 6. – С. 44.
10. Бабаев А. Б. Проблема вторичных прав в российской гражданстве : автореф. ... канд. юрид. наук / А. Б. Бабаев. – М., 2006. – С. 9.
11. Богатырев Ф. О. Вторичное право на примере постановления Президиума Верховного Суда России / Ф. О. Богатырев // *Журн. рос. права.* – 2005. – № 2. – С. 68–72
12. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-УІ // *Відомості Верховної Ради України.* - 2013, №9-10, №11-12, №13, ст. 88.
13. Постанова Пленуму Верховного Суду України № 14 від 23 груд. 2005 р. «Про практику застосування судами України законодавства у справах про деякі злочини проти безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту, а також про адміністративні правопорушення на транспорті» (зі змінами, внесеними постановою Пленуму Верховного ОСОБА_8 України № 18 від 19 груд. 2008 р.) Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0014700-05>
14. Кримінальний кодекс України: Кодекс України, Кодекс, Закон від 05.04.2001 № 2341-III // *Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 25-26, ст. 131.*

REFERENCES

1. Zekkel' Je. Sekundarnye prava v grazhdanskom prave / Je. Zekkel' // *Vestn. grazhd. prava.* – 2007. – № 2. – S. 205–252.
2. VormsA. Veksel'nye blanki/ Sbornik statej po grazhdanskomu i torgovomu pravu. Pamjati professora Gabrijelja Feliksovicha Shershenevicha.M., 2005. S. 605.
3. Izbrannye trudy po grazhdanskomu pravu: v 2 t. / M. M. Agarkov ; MGU, Kaf. grazhdanskogo prava juridicheskogo fakul'teta. — M.: Statut, 2012. — (Klassika rossijskoj civilistiki): T. 2: Obshee uchenie ob objazatel'stvah i ego otdel'nyh vidah. — 2012. — 533 s.
4. Tolstoj B.C. Realizacija pravootnoshenij i koncepcija ob#ekta // *Sovetskoe gosudarstvo i pravo*, 1974, №1. S. 122-126.
5. Alekseev N.S. Oчерk razvitija nauki sovetskogo ugolovnogogo processa. / Alekseev N.S., Daev V. G., Kokarev L.D. – Voronezh.: VGU. 1980. – 168 s.
6. Alekseev S.S. Teorija prava. / Alekseev S.S. -M.: Norma. 1995. - 388 s.
7. Zaharov Ju. Pravo trebovanija kreditora v dogovorah v pol'zu tret'ego lica / Ju. Zaharov, Ju. Fogel'son // *Hoz-vo i pravo.* – 2001. – № 10. – S. 22–23.
8. Alekseev A. A. Juridicheskie konstrukcii – kljuchevoe звено права / А. А. Алексеев // *Гражданск. записки : межвуз. сб. науч. тр.* – М., 2002. – С. 13–14.
9. Sidel'nikov R. Pravo na samozashhitu kak «sekundarnoe pravo» / R. Sidel'nikov // *Предпринимство, гос-во и право.* – 2005. – № 6. – С. 44.
10. Babaev A. B. Problema sekundarnyh prav v rossijskoj civilistike : avtoref. ... kand. jurid. nauk / А. В. Бабаев. – М., 2006. – С. 9.
11. Bogatyrev F. O. Sekundarnoe pravo na primere postanovlenija Prezidijuma Verhovnogo Suda Rossii / F. O. Bogatyrev // *Zhurn. ros. prava.* – 2005. – № 2. – S. 68–72
12. Kriminal'nij procesual'nij kodeks Ukraїni vid 13.04.2012 r. № 4651-UI // *Vidomosti Verhovnoї Radi Ukraїni.* - 2013, №9-10, №11-12, №13, st. 88.
13. Postanova Plenumu Verhovnogo Sudu Ukraїni № 14 vid 23 grud. 2005 r. «Pro praktiku zastosuvannja sudami Ukraїni zakonodavstva u spravah pro dejaki zlochini proti bezpeki dorozhn'ogo ruhu ta ekspluatacii transportu, a takozh pro administrativni pravoporushennja na transporti» (zi zminami, vnesenimi postanovoju Plenumu Verhovnogo OSOБА_8 Ukraїni № 18 vid 19 grud. 2008 r.) Elektronnij resurs. – Rezhim dostupu: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0014700-05>
14. Kriminal'nij kodeks Ukraїni: Kodeks Ukraїni, Kodeks, Zakon vid 05.04.2001 № 2341-III // *Vidomosti Verhovnoї Radi Ukraїni (VVR), 2001, № 25-26, st. 131.*